

Ángelo Jiménez, Matías

**Oratio habita in Regia Universit. Complut. De
rhetorica caeteris litteris humanis praeponenda / á
Mathias Angelo á Jiménez.**

Matriti : Apud. E. Aguado, 1833.

Vol. encuadernado con 17 obras

Signatura: FEV-AV-M-01418 (15)

La obra reproducida forma parte de la colección de la Biblioteca del Banco de España y ha sido escaneada dentro de su proyecto de digitalización

<http://www.bde.es/bde/es/secciones/servicios/Profesionales/Biblioteca/Biblioteca.html>

Aviso legal

Se permite la utilización total o parcial de esta copia digital para fines sin ánimo de lucro siempre y cuando se cite la fuente

ORATIO

HABITA

IN REGIA UNIVERSIT. COMPLUT.

ORATIO

CETERIS LITTERIS HUMANIS PRÆPONENDA

HABITA

XV. KALEND. NOVEMBRIS

in Regia Universitate Complutensi
à D. Mathia Angelo à Jimenez,

XV. KALEND. NOVEMBRIS MDCCCXXXIII.

MEMORIAM LITTERARUM PROFESSORUM.

MATRITI:

APUD E. AGUADO, REG. CENSURÆ TYPOGRAPHUM,

MDCCCXXXIII.

ORATIO

HABITA

in Regia Universitate Complutensi

ZV. KALEND. NOVEMBERIS MDCCLXXXIII.

15

ORATIO

HABITA

IN REGIA UNIVERSIT. COMPLUT.

DE RHETORICA

CÆTERIS LITTERIS HUMANIS PRÆPONENDA

XV. KALEND. NOVEMBRIS

à D. Mathia Angelo à Jimenez,

HUMANARUM LITTERARUM PROFESSORE.

MATRITI:

APUD E. AGUADO, REG. UNIVERS. TYPOGRAPHUM,

MDCCCXXXIII.

ORATIO

HABITA

IN REGIA UNIVERSITATE COMPLET.

DE RHETORICA

Sed tamen difficile dictu est, quantoperè conciliet animos hominum comitas affabilitasque sermonis. Magna est enim admiratio copiosè sapienterque dicentis; quem qui audiunt, intelligere etiam, et sapere plus quam ceteros, arbitrantur.

CICERO LIB. 2. DE OFFICIIS CAP. 14.

MATRITIS

ABD E AGUDO, REG. UNIVERS. TYPOGRAPHUM,

MDCCLXXXIII

Multa contemptu curantur, sed mihi apud vos hodie sermonem instituenti hoc adjungendum videtur, multa viris, qui nullam honoris sui jacturam facere velint, sæpissimè sese offerre, quæ non contemptu, sed labore, non turpi ab ipsis rebus declinatione, neque parvo, ut ajunt, motu corporis, sed maximo studio et contentione superanda sanandaque videantur. Huc etiam accedit ea ipsa eo amariora durioraque existere solere, quo minus essent nobis expectanda atque facienda. Heu! Quam malè vir senescens personam induit, et gerit adolescentis! Utinam, auditores amplissimi, utinam eadem, quæ quondam fuit, etiam esset nunc corporis vis ad elaborandum, eadem mens ad cogitandum: idem est studium ad obsequendum; idem profectò, sed non eadem est ætas. Multa jam invenio in me delabentia atque ruitura, multa debilitata fractaque, multa penè amissa, cunctaque et animi et corporis bona, quæ à D. O. M. in nos homines collata sunt, ita deformata, ita sui dissimilia, ut non modo ad res magnas bene gerendas vix auxilio esse nobis

*

possint, sed graviora molestioraque inter agendum et dicendum afferant impedimenta, quæ qui aut remove, aut superare vellet, eum ego non prudentem, sed amentem judicarem. Denique cum me ipsum intueor, cunctaque mea mente animoque versor, id ipsum de me dici posse reperio, quod olim de Niove in lapidem conversa à Poeta dictum fuit. Oh! Quantum hæc Niobe Niobe distabat ab illa!

2. Sed cum in locum virorum doctissimorum succedere coactus sim, eorumque vices gerere, quibus, etiam si cuncta mea essent integra, nequaquam parem me esse confiderem; oro obtestorque vos, ut maximam ingenii mei tarditatem, torporem et inopiam confitenti mihi opem feratis, quam si pro me simul cum benevolentia studioque vestro stare cognovero, sperem fortasse, ætatis naturæque menda cura atque diligentia, si non omnino, quod nunquam audeam polliceri, aliquo tamen modo me compensaturum. Sed quid auditu, laudeque dignum mihi ad vos sit afferendum, cum ab his, qui me ex hoc ipso loco dicendo præverunt, tam multa et tam præclara ornatissimè et copiosissimè dicta fuerint, ut vix aliquid nobis reliqui fecerint, de quo aut gratioribus sentiis, aut selectioribus verbis disserere possemus? Cum verò certo certius sit, quæcumque res ad humaniorum litterarum co-

gnitionem pertinent, eas neque vobis neque mihi injucundas, neque his, qui scientias discere conantur, inutiles futuras; non abs re fore crediderim, si, prætermisissis cæteris, quibus hominum quoque mentes excoluntur, ut hispani latinique sermonis grammatica, arte poetica et historia, de arte Rhetorica, quæ tanquam omnium humanarum litterarum domina atque regina videatur, judicioque meo sit, ea dicenda explanandaque curaverim, quæ adolescentium præsertim animos ad ipsius studium excitare inflammareque debeant.

3. Cum igitur omnes artes, quæ ad humanitatem pertinent, homines vehementer decorare exornareque soleant, tum vero nescio, quid præclarior ac pulchrior ars Rhetorica præ ceteris secum ferat, quo ad ejusdem studium maximè impellimur, ut pote qui in ea florere atque præcellere pulcherrimum, errare verò et nescire turpissimum ducimus. Itaque id statuo, ac vobis audiendum propono: *artem Rhetoricam ex cæteris, quæ dicuntur humanæ, præstantissimam esse, atque nobilissimam.* Attendite, quæso, diligenter. Mirabuntur forsitan quidam viri prudentiores Rhetoricam Poesi, cujus dignitas, atque præstantia haud esse debet nobis incognita, hac oratione nostra fuisse velut intempestivè et inopportunè prælatam, qui non animadvertent quantum decoris et pulchritudinis inesse Poesi, meditantur

id pæne totum non à se ipsa magna ex parte, sed à Rhetorica, sine qua Poetæ vix flocci sint, accipere solere. Itaque, dum artem oratoriam omnibus humanis litteris anteponendam statui, non quod mihi libuerit, quid enim minùs deceret loquentem apud vos? sed quod maximè rationi consentaneum arbitratus sim, faciendum curavi. Ac verò non sine causa, sed præcipuè duabus: primùm, quod maximum splendorem et gloriam pulcherrimam offerat ars oratoria iis, qui ea castè integrèque utuntur; deinde, quod cunctæ litteræ, quæ sunt tanquam illius propinquæ et consanguineæ, atque item scientiæ auxilio suo penè divino, juventur vehementer et extollantur. Obsecro igitur, auditores amplissimi, ut animo attento benignoque accipiatis quæ dicam, et vivum perennemque humanitatis vestræ fontem, qui omnibus ante me bonarum artium studiosis maximè patuit, mihi uni neque clausum, neque interceptum esse patiamini.

4. Argumentum enim nostrum est ejusmodi, quod maximè debet animos omnium, præsertim in scientiis discendis versantium, commovere et excitare, sine quo neque in republica litteraria hominis commune nomen cum dignitate possit obtineri, neque consilium sapiens ad populi salutem in medium proferri, neque veneranda sanctissimaque Religio à furioso..... furiosum dixi?

ah! à sacro, à mordaci, à nefando, quò impiï in eam feruntur impetu, ullis aliis opibus humanis possit defendi et vindicari; quod eò majori dolori nobis debet esse, quò majores nostri iisdem, quibus hostes, præsiidiis eloquentiæ fulti fortiùs ac audaciùs quàm nos olim pro ea propugnaverunt. Sed ad propositum revertamur. Et quoniam nihil nobilius neque præstantius mentè atque ratione hominibus divino munere concessum est, in dubium verti non potest, quin illa omnia has optimas tanquam animi nostri partes amplificantia summum splendorem, ingentem gloriam, laudem honestissimam hominibus sint allatura: in quibus artem oratoriam cæteris litteris humanis antecellere facilè cognoscemus, si non tantùm mentem et rationem intra nos eosdem, ut vulgò fieri solet, sed potiùs ut ad reliquos homines, eorumque pulcherrimam societatem referuntur, animò quieto et attento perpendamus.

5. Neque me ita mente laborare existimetis, ut communi sermone, quamvis neque politus neque nimis cultus sit, humanam societatem servari non posse crediderim: at verò vos id non inficiatum ire habeo pro comperto, humanam ipsam societatem, neque tam splendentem, neque tam ornatum, neque tam pulchra forma nobis ostendam, si artis omnino oratoriæ ornamenta sibi defuerint, præcipuèque illa, quibus affectus no-

*

stri vehementiores exprimuntur, et in quibus inest vis non exigua persuadendi. Neque id profectò esse non potest. Nonne omnes ii, qui copiosè, sapienterque dicunt, quamdam nobis prægrandem admirationem injiciunt, simul cum observantia honorificentissima conjunctam? Non isti plus quam cæteri nobis intelligere et sapere videntur? Non in illis aliquid tanquam divinum splendescere arbitramur, quod in cæteris mortalium nequidquam quærendum sit, atque aut rarò, aut nunquam inveniendum? Si aut in sermonibus, aut in eorum orationibus intersit quædam mixta modestiæ probitas, quid, per Deum immortalem, admirabilius fieri possit? Possem equidem nunc plurima virorum sapientissimorum congerere testimonia, quæ tacitus silentio præterire cogar, ne aut in rebus minimè obscuris testibus utar non necessariis, nève sapientiæ vestræ, quam maximè colendam ac venerandam perpetuò duxerim, turpiter diffidere viderer. At nullo modo de Cicerone silentium mihi agere liceat, cujus illustria et omnibus nota in primo de Oratore libro sunt verba hæc: "Quid est, inquit, aut tam admirabile, quam ex infinita multitudine existere unum, qui id, quod omnibus natura sit datum, vel solus vel cum paucis facere possit? aut tam jucundum cognitu atque auditu, quam sapientibus sententiis, gravibusque verbis ornata

oratio et polita? aut tam potens, tamque magnificentum, quam populi motus, judicum religiones, senatus gravitatem unius oratione converti?"

6. Magnifica sunt hæc Ciceronis de eloquentia verba; sed liceat quoque mihi per sapientes ista item verissima adjungere: Si litteris humanis et scientiis inseratur ars præstantissima Rhetorica, tum istæ secum ferre videntur

*Quale manus addunt ebori decus, aut ubi flavo
Argentum, Pariusæ lapis circumdatur auro.*

Itaque cum artis Rhetoricæ dignitas ante meos obversatur oculos, miror, auditores amplissimi, miror vehementer, si tot inter nos inveniantur viri, qui summopere contendant alii ut currant, alii ut saltent, alii ut cantent, alii ut pedum celeritatem excitent, alii ut corporis robur augendum et confirmandum curent (quod non est omnino vituperandum, si tempore, et moderatè fiat), alii, quorum ego conditionem miserrimam semper duxerim, omne suum studium et operam conferant ut formam pulcherrimam conservent et ornent, quæ multa aut sunt longè meliora in bestiis quàm in nobis, aut certè communia nobis cum illis. Et cum abunde eorum hominum sit, qui in nullius momenti rebus dies noctesque versentur, nos, quod omnino nostrum est, quod

hominis proprium à D. O. M. concessum ad vitæ societatem, ad communionem juris, atque morum, ad mutuam vel salutem vel voluptatem negligemus? non perficiemus? non expoliamus? non exornabimus? Et in obscuro jacere, et delitescere patiemur? Si mundi Creator, et Prens Deus summam suam gloriam in nobis ostendit, tantum et tam optabile bonum nobis impertiendo, rationem videlicet et orationem, desidie turpissimæ essemus meritò condemnandi, si hæc penè divina munera pendentes parvi, in ea ipsa tuenda et ornanda non incumberemus.

7. Quid quod superbissimo fastidio mortaliū rectè et sapienter cogitata, nisi lectissimis verbis, gravissimisque sententiis ad aures perveniant, neque fidem faciant, neque in hominum mentes influant, neque animos quidquam moveant, neque memoriam gratam habeant, neque diuturnam? At quæ aut in Philosophia, aut in Theologia, aut aliis scientiis libenter audiuntur, ea sic arripiuntur, ut propè ad æternitatem mancant, hæreantque in pectore fixa. Itaque, si hæc ipsa semper ornatè copiosèque dicerentur, quis eis non assentiret? Quanta audientes, legentesque ea admiratione afficerentur? Fatemur, inquiet aliquis, artem oratoriam satis ornamentum et splendoris afferre humanæ societati; at nisi fuerit aliis utilior litteris humanis, poterit inter eas esse

præstantissima? Facile est quid respondeam. Ex dictis satis ostensum est, neque tantam, neque tam magnificam rerum maximarum copiam, tum ad ipsas litteras et scientias, tum ad ipsam humanam societatem ex aliqua earum redundare, quanta ex ea quam laudibus efferimus artem oratoriam.

8. Sed si, his dictis, animus etiam manens incertus et hæsitans aliquid amplius requirat, atque desideret, quo artis oratoriæ præstantia sit nobis dignoscenda, ne decidatis spe: attendite, quæso, diligenter. Nemo qui sana mente sit, ibit inficias religionem esse societatis humanæ tanquam firmissimum fulcimentum, et eos, qui de religione ipsa optimè meriti fuerint, utilissimum atque pulcherrimum officium eidem humanæ societati præstitisse. Et quis potius quam Orator, nisi extra chorum saltet, aut in alienam messem mittat falcem, possit de Religione benemereri? O miserrimam nostrorum temporum conditionem! O nunquam satis deplorandam sortem nostram! Bone Deus, loquar? an taceam? Proh dolor! Dicendum tandem est. Aut nulla salus relicta nobis fuit, afflicta ac propè desperata Republica Christiana; aut ars oratoria tantùm (si auxilia excipiantur cœlestia, quæ firmissima et certissima semper sunt), aut nullum, inquam, restat auxilium, aut hoc solum superest, ut ii, qui in ea

tutanda et sustinenda versentur, in id toto pectore incumbant, ut sapientissimè, ornatissimè, copiosissimè dicant. Etenim sunt quædam in nostra sacra Religione à depravatis multitudinis opinionibus maximè abhorrentia, naturæque nostræ corruptæ vehementer adversantia, quæ nisi splendescant oratione, et ea bene compta tanquam expoliantur, poterunt quidem illa divina vi, quæ nullis indiget artibus humanis, multitudini persuaderi: poterunt profectò; at humano modo nunquam poterunt.

9. Itaque stomachum mihi movent vehementer omnes, qui nihili facientes ornatum eloquentiæ, sive loquendo, sive scribendo, vagantes et incerti per locos communes more Stoicorum in rebus frigidiusculis, et minimè mirandis passim et minutatim interrogantes ita hærent, vel potiùs dicam, ita sibi aqua hæret, ut difficile dictu sit, an eos odio prosequi debeamus, propterea quod sua sponte libentissimèque faciant, quod nunquam bene faciant, neque facturi esse videantur; an misericordia, quod vehementiori bene dicendi studio elati, et incensi nunquam possint ad rectam eloquentiæ viam pervenire. Vitiosum quidem est, fateor, non tam quid dicatur, quam quomodo dicatur attendere; sed si res ita se habent, quid nobis aliud agendum sit? Paucissimi sola sapientia contenti sunt: omnes eloquentiam requi-

runt et amplectuntur. Quam ergo dicendi viam tenebimus? Non optant tantum auditores ut morum, vitæque magister orator sit sapiens et probus, sed etiam copiosus et ornatus. Sanctus enim Augustinus ex quatuor libris, quibus Christianum oratorem omni laude cumulatum instituit, unum in eo consumpsit, ut Rhetorico propè more, quemadmodum inventa essent in lucem proferranda, demonstraret. Non latebat virum eximia, reconditaque doctrina, atque in hac dicendi facultate exercitatissimum, quanti ea res esset momenti ut Religio firma tanquam rupes in medio mari fluctibus exagitata, quieta tamen et immota permaneret; vel ut navis pelago commissa, ejusdemque tempestatibus vastisque procellis vexata, prævalidis eloquentiæ opibus ad portum pleno velo multaque vectorum lætitia perveniret.

10. Multa quidem et magna videbuntur hæc, quæ de artis oratoriæ præstantia ac dignitate dicta sunt; sed multo plura sunt atque majora, ex quibus propositum nostrum, ni tempus premeret, posset enitescere, et tanquam lux meridiana in omnium oculos incurrere. Cum ergo artis Rhetoriæ maxima potestas ad hominum mentes, seu à rebus turpibus removendas, seu ad honestas impellendas menti meæ subit: cum etiam animo perpendo quanti semper in quibusdam civitatibus facta sit, ut inter Athenienses atque Roma-

nos, qui cæteris aliarum gentium hominibus omni scientiarum genere præcelluere: cum considero summos honores et imperia viris eloquentibus nulla majorum suorum commendatione mandata: cum versor item animo, quantum pecuniarum nonnulli veterum oratorum consecuti sint: cum in contemplatione illius castissimæ voluptatis insisto, quæ ex dicendo capitur maxima atque dulcissima: tum veluti sensus expris: quænam, inquam, est hæc ars tam peregrina, quæ homines sic amplissimis honoribus afficiat, tot tantaque bona in ipsos conferat, memoriamque eorum relinquat aut diuturnam, aut immortalem?

11. Erunt fortasse qui dicant Rhetoricam non ita esse laudandam ut nos existimamus, præsertim cum quidam inter sapientes inventi sint, qui asserere ausi fuerint posse meritò dubitari, utrum plus boni, quàm mali attulerit hominibus ars bene dicendi. At verò istis pauca respondenda. Rhetorica eandem conditionem sortita est, quam cætera bona, quæ extra nos sunt. Perinde illa est, ut animus est illius eam possidentis. Si bonus, bona; si malus, mala. Optima in eo, qui bene illa utitur; admodum mala in eo, qui malè.

12. Desunt quidem alii, nobis exagitandi ac vehementer reprehendendi, qui, cum de rebus Religionis, ipsiusque purissimis mysteriis et præceptis agendum sit, nullo orationis ornatu, sed

simpliciter cuncta agenda esse conantur, atque contendunt confidenter pluris simplicitatem esse in his rebus, quam eloquentiam. O viros nimium sibi æqui, rectique conscios atque prudentes! Recedant Augustinus, Hieronymus, cæterique antiqui Ecclesiæ Patres, qui eam nobis eloquentia fulgentissimam tradiderunt. Exorti sunt enim memoria nostra novi Doctores, quibus id minimè probaretur. Novi sapientes: Vos habetis consultius in rebus ad Religionem spectantibus abjicere eloquentiam? Sit ergo ita. Sedete læti, lentique: et cum videritis societatem, et religionem, cunctaque bona, quæ ab his proficiscuntur, innumerabilia, et labefactata, et diruta, et eversa, equorumque, ut ita dicam, sub pedibus jacentia, tunc vos ita sedentes, quamvis per ipsam eloquentiam his rebus tristibus mederi possitis, animo tamen quieto, tranquillo et placidissimo dicite pacatissimè: Non decet nos in rebus Religionis uti eloquentia. Præclara vox! mirabilis! Decuit Lactantium, decuit Tertullianum, decuit Chrysostomum, decuit penè cunctos Ecclesiæ Patres; et vos pariter non decet? Decuit Reverendissimum Patrem Fratrem Ludovicum Granatensem, clarissimum Ordinis Prædicatorum lumen, qui Cicero alter christianus appellatus est, et item Bourdaluvium, et Bossuetium, et Massillonium, aliosque centies mille; et vos ita non decebit? Hoc idem

mihî in vos dicendum arbitror, quod olim ab antiquissimo, sapientissimoque Ecclesiæ Patre in hæreticos, et sui temporis impios, verissimè dictum fuit: Mira sunt quæ dicitis, nova sunt quæ dicitis, falsa sunt quæ dicitis. Mira stupemus, nova cavemus, falsa rejicimus.

13. Maneat ergo, auditores amplissimi, artem oratoriam, propterea quod tanta et tam admiranda sit ejus dignitas, tantaque ex illa commoda ad singulos homines, ad ipsorum societatem sanctamque religionem proficiscantur, fulgentibus quoque per ipsam modo mirabili cæteris litteris et scientiis, tantum inter eas, quæ plurimum ad primam juventutis institutionem valent, extollere caput,

Quantum lenta solent inter viburna cupressi.

Quare, adolescentes optimi, dubitabitis in istius facultatis studium incumbere, qua plurimi et virtute, et sapientia clarissimi pulcherrimè illustrati sunt? Majores nostri eloquentiæ armis fulgentibus accincti, potenti que suo fulcimento innitentes, in maximas ac periculosas dimicationes audacter et strenuè sese objecere, vel ut verum populo patefacerent, vel ut is à quibusdam stultis opinionibus esset liberandus, aut aliqua sibi tuta commoda tanquam digito demonstrarentur, vel ut ipsi

item oratores adversariorum conatus reprimerent aut morarentur, vel ut religionem fortasse absurdam tuerentur: atque nos eorum posteri, qui oculos eruditiores habere debemus, iisdem quibus illi usi sunt armis contumeliosè abjectis, nequid periculi aut laboris adeundum sit, maximo scientiarum dedecore, sedentes et otiantes, artis oratorix immemores, turpiter tempus conteremus? Nos? Nos? Videte ne, ut illis pulcherrimum et gloriosissimum fuit tot tantosque sibi hac arte pretiosissima honores comparasse, sic vobis quærentibus nunc bonum nomen turpissimum sit eosdem non æmulari, qui nobis laudem reliquerunt nominis sui sempiternam.

14. Ergo, viri theologi, insistite viam eloquentiæ; et quoniam in utramque partem valet copia dicendi, ut adversarii vestri ea abutuntur ad Ecclesiæ perniciem, eamque, si possent, evertendam; extorqueantur à vobis ipsorum arma, et ad ipsius Religionis salutem et incolumitatem conferantur: et novatores impij, qui hoc unum verè semperque sapiunt, scilicet, nunquam bene sapere, neque sapere ad sobrietatem, perturbati silentium facient, et repellentur, et rejicientur, et retundentur. Utrarumque legum periti insistite eloquentiæ: splendebunt jura, minuuntur crimina, Astræa pulchra exercebit imperium, paucissimi æqui rectique imprudentes leges perfrin-

gent. Philosophi, seu amatores sapientiæ, insistite eloquentiæ: et ita à cæteris hominibus oculis intentis naturam libentissimè contemplantibus, invisibilia Dei per ea, quæ facta sunt, intellecta nitidiùs, et splendidiùs conspicientur. Tum congratulabimur Academiæ nostræ, et illa nobis, et hispani quoque sapientes nobis item gratulabuntur.

DIXI.